

Ольга Орлова

ПЕЙЗАЖ І НЮАНС ВІД ОЛЕКСАНДРА ТАРАСЕНКА

З чого починається художник? З уважного спостереження за світом, який щодня відкривається новими барвами та формами з висоти підвіконня, коли олівець покірно повторює перспективу знайомого подвір'я з квітами, деревами, людьми. З рідних облич батька й діда, яких п'ятирічний Сашко малював, точно схоплюючи подібність.

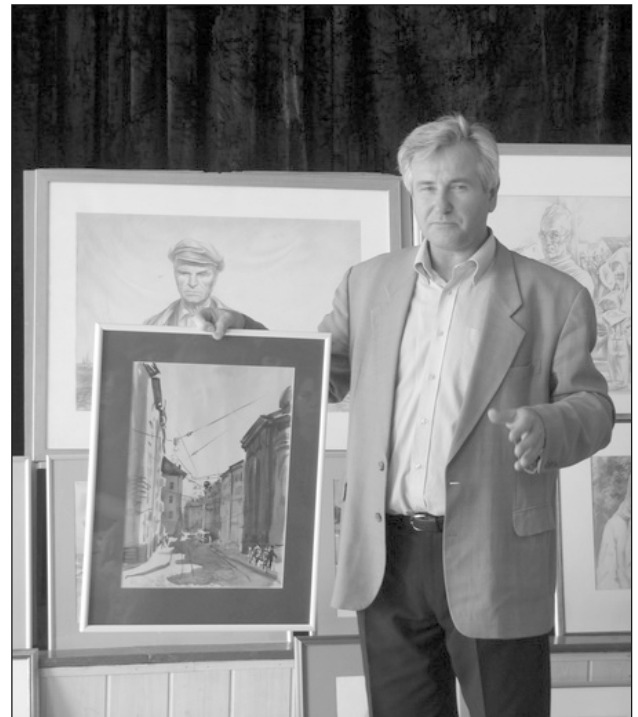

А може, художник починається з вражень від мистецтва, з того потрясіння від майстерності інших, від споглядання сув'язі кольорів, ліній, образів, створених рукою майстра? Квіти із вишиванок мами Віри огортали хлопчика і вчили гармонії з перших днів народження. А ще найяскравіші враження дитинства – це привезені з міста (жили у селі Борисівці Приморського району, що на Азові) друковані плакати з петриківським розписом, які наповнили хату дзвінкою красою. У хаті бабусі Насті хлопчик подовгу стояв перед двома картинами, які міг розглядати годинами. Одна з них була написана художником Захарченком – бабусиним братом, на ній був зображений осінній пейзаж, а друга, зроблена на дереві, була сюжетною картиною із життя мисливців. Сашка вабило на картинах усе – віддзеркалення реальної природи, задушевний настрій, уміння художника передати рухливість живого світу і зробити реальні речі такими живописними.

Отже, відомо достеменно: художник починається рано. Він пробуджується в людині й не дає просто так дивитися на світ, спостерігати, проходити

повз. Він постійно зупиняє, підказує, спрямовує рух і погляд митця. І так усе життя...

Зупинитися на високому пагорбі й завмерти від білого простору вдалині, від примхливої гри білих хвиль на високому краєчку. Побачити все, досягнути шир і глибину, але акцентувати свій погляд на слідах людини, що залишились на крутому спускові. Чиї вони: чоловік це скорочував дорогу, або хлопчик вирішив випробувати свою спритність, злетівши з гори? Неважливо, головне – зимовий пейзаж став одухотвореним, людяним, близьким. Час уже назвати автора зимової картини, художника, талант якого пробудився дуже рано, розбуджений генами талановитих родичів і односельців, а ще власною відкритою до краси душею, що ввібрала мамині й бабусині квіти, опішнянського лева, перше відвідування художнього музею в Бердянську – дитячі й підліткові враження від споглядання мистецтва. Полтавського художника Олександра Кириловича Тарасенка колеги вважають неперевершеним майстром композиції, знавцем техніки малюнка, гравюри, пейзажів, сповнених світлих почуттів. А ще – дуже скромною людиною, яка не любить уваги до власної персони, зайвих слів і байдужості.

Виставка робіт О. Тарасенка в Галяцькому училищі культури. Фото. Галяч, жовтень 2012 р.

Повертаючись до дитинства художника, не можна не згадати про доленосний вплив на Олександра материних братів – Івана й Петра Григоренків. Саме вони відчули незвичайну вдачу хлопчика, організували його поїздки до Москви, де в 70-ті бував пишним квітом мистецький андеграунд. Правда, такого враження, як бабусин мисливець на човні або кінь у Бердянському музеї, залишки «бульдозерної виставки» на юнака не справили. Мабуть, дуже сильним було щеплення від новомодних абстракцій, отримане у глухому селі, де зрідка спалахувало справжнє мистецтво, але його сила, передана з рук батьків, бабусі Насті була міцнішою за складні та незрозумілі столичні абстракції.

Єдине, що юнак твердо вирішив після поїздки, – це вчитися на художника. Щотижня їздив Олександр до бердянської ізогостудії, де отримав перші уроки майстерності від Юрія Затьори та Леоніда Ахтирського. У першій своїй художній школі зрозумів, що особливо його вабить живопис і графіка, коли гра світлотіні й кольорових нюансів створює цілісний і просторово завершений твір.

Харківське художнє училище було логічним завершенням дитячих мрій і підліткових занять. Олександр навчався там з 1976 по 1980 рік у справжніх майстрів своєї справи: З. В. Фролової, В. І. Лапіна, А. П. Луценка, Є. А. Спіцевича. В 1985 році закінчив Харківський художньо-промисловий інститут. Здобув кваліфікацію художника-графіка й велику любов до своєї професії завдяки наставництву педагогів: С. Ф. Беседіна, А. В. Мартинця, Ю. М. Стаханова, О. А. Векленка, В. І. Чурсіної.

З 1985 року працював на кафедрі архітектурного проектування Полтавського інженерно-будівельного інституту імені Юрія Кондратюка. Почав з асистента, старшого викладача, а з 2001 по 2014 завідував кафедрою образотворчого мистецтва. З 2015 року працює доцентом на кафедрі образотворчого мистецтва в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.

Так історично склалося, що в полтавському осередкові художників є дві найчисельніші школи – харківська і львівська, творче поєднання яких створює неповторне мистецьке обличчя Полтавщини. До академічної харківської школи належать художники В. Шаховцов, О. Журбій, В. Мозок, В. Брикулець, Л. Маркосян, В. й Л. Безуглови, В. Бенфіалов та ін. Львівську школу вирізняє спрямованість на прикладне мистецтво з потужним національним наповненням (І. Віцько, П. Волик, О. та О. Левадні, В. Білоус, В. Мельник та ін.). Ці дві школи вітчизняного живопису роблять процес розвитку мистецтва в Полтаві динамічним, постійно оновленим. Що важливіше у мистецтві – форма чи зміст, відтворення чи створення, традиції чи новаторство – ці мистецькі питання живлять теорію і практику мистецтва, але залишаються відкритими для нових поколінь митців.

Пейзажі художника Олександра Тарасенка можуть багато розповісти про свого автора. Це та природа, якою він живе, де протоптані стежки до рідної домівки, а дорога завжди веде до друга. Від таких краєвидів випромінюється тепло, глядач упізнає в них власні враження, які нерідко глибоко заховані в душі, зберігаються під щоденними турботами, буденними справами. Але тільки-но повіє вітерцем і зашелестять листи оливи («Олива», 1985), або виблисне згин річкового тіла («Азовський степ. Річка Обіточна», 2006), або побіжить уперед стежина («Дорога до Ворскли», 2008), упізнаєш своє, сокровенне... Батьківщина Олександра Тарасенка – азовський степ, де мало зелені, але багато сонця. Не випадково кримські пейзажі нерідко з'являються на полотнах художника. Це гори й море, зображені з далекої перспективи, яка дозволяє відчути їхній могутній дует, їхню нерозривну єдність. Картини «Ялтинські гори» (2011), «Гурзуф. Вид на Ведмідь-гору» (2011) сприймаються зараз не тільки як пейзажні полотна, а як щасливий час близькості, не загьмарений щемом і болем.

Художник називає себе любителем нюансів, і з цим неможливо не погодитися. Як і скупа на красоти природа азовського краю, живопис О. Тарасенка вихоплює з природного різнобарв'я моменти буденні, тихі, небагатослівні. Ось заметена снігом хата («Олефірщина. Дунчина хата», 2015), що стоїть край села. Чим ця Дуня відома? Привітністю чи навпаки – відлюдкуватістю? Важко зрозуміти, але те, що хата у засніженому просторі має своє ім'я, говорить: вона завжди дасть притулок, вона жива і має душу.

Якщо кожна стежина, дерево, хата має своє обличчя, то портретні зображення художника – це особливий усесвіт людської краси. Тієї, що випромінюється з очей, поглядів, із душі. Здається, що О. Тарасенко пише портрети людей, які йому близькі по духу або просто приємні як співрозмовники. Особливо місце в портретній галереї належить рідним людям – бабусі Насті, дружині. На цих акварельних портретах навіть без підписів вгадуються щирість авторських почуттів, милування знайомими до найменших обрисів обличчями. Серед портретів художника є й відомі всім постаті, особлива увага художника до видатних педагогів. Мабуть, це внутрішня потреба увічнити близьких за духом професіоналів. Графічні портрети А. С. Макаренка прикрашають музей у с. Ковалівці. На цих графічних зображеннях відомий педагог постає не у звичному воєнізовано-суворому образі, він більше схожий на сільського вчителя-інтелігента, який знайшов свій шлях до дитячих сердець у простій і водночас складній істині – бути справжнім батьком чужим дітям. Ця істина, до речі, близька самому художникові, адже всі його численні учні називають його по-макаренківськи «батьком». За вимогливість і щирість, за невтомність і гумор, за філософські сентенції та принциповість.

О. Тарасенко. А. С. Макаренко з вихованцями
Папір, олівець. 1987 р.

Академізм Олександра Тарасенка, поглиблений роками викладацької роботи, утілюється в його власних картинах, а ще знайшов продовження у творчості талановитих учнів. Викладача Тарасенка знає не одне покоління художників, цінуючи в ньому професійність, вміння передати свої знання, поважаючи за людські якості, перевірені життєвими перипетіями, коли не дав звичці та кар'єрі взяти верх над відданістю справі та сумлінням.

Олександр Кирилович Тарасенко виховав не одне покоління полтавських художників, серед них члени Національної спілки художників України – О. Кравченко (Одарич), Р. Анічина, О. Шарова (Гриценко). Не всі випускники-архітектори Полтавського будівельного стали професійними митцями, але на все життя запам'ятали уроки майстерності, а ще

О. Тарасенко. Шаржі на колег. 1987–2000 рр.

творчий характер, щирість у спілкуванні, небайдужість до долі студентів. Карикатури Тарасенка – це особлива тема, адже люди завжди відчувають страх перед сміхом. А як цього боялися в «застебнутий на всі гудзики» радянський час. Викладач разом із студентами малює карикатури на всіх викладачів! З цього, можливо, і почався могутній гумористичний рух студентських команд Полтавського будівельного інституту, а потім технічного університету. Олександр Кирилович пам'ятає цих своїх перших студентів, коли він тільки починав викладати, а вони відкривали свої життєві історії. Художник згадує В. Баштовенка, О. Шведа, О. Драгана, Л. Дубровську,

Наталка – унікальна творча особистість, вона має поетичний талант, відчуває музику. А свій Божий дар використовує на благо суспільства.

Вітаючи іншого свого талановитого учня – Вартана Маркар'яна – з виставкою «URBAN» (2016), Олександр Кирилович теж сказав про головне в його творчості – небайдужість до гострих соціальних та екологічних проблем. «Починаючи писати магістерську роботу, – згадав художник, – триптих на тему екологічної катастрофи у світі, Вартан так глибоко переживав події на Майдані, що йому дозволили змінити тему та написати полотно розміром 150 см x 240 см на тему «Революція – початок чи кінець?»».

О. Тарасенко на відкритті виставки В. Маркар'яна «URBAN» Фото. Полтава, 25.03.2016 р.

О. Шульгину (Кайдановську), А. Буренкова, Є. Бутузова, О. Мазур, Р. Котюка і багато-багато інших.

Є серед учнів Тарасенка і художники, виставки яких з успіхом проходять у Полтаві, Києві. Наталія Корф-Іваненко вважає Тарасенка своїм Учителем по життю й у творчості. Вона згадує, як вразили її картини О. Тарасенка, коли вчитель перший раз показав свої пейзажі, портрети, натюрморти. Саме враження від них запалило в душі студентки бажання навчитися писати «живі» картини. На відкритті персональної виставки талановитої художниці «Село» (Полтава, 2015) О. К. Тарасенко майже дослівно повторив тодішнє Наталчине бажання як мистецький факт: «На її картинах люди та тварини завжди живі.

Працюючи в Полтавському національному педагогічному університеті, О. К. Тарасенко виховує нове покоління художників. Так, на Всеукраїнському конкурсі із живопису імені Адальберта Ерделі в Закарпатському художньому інституті була відзначена робота студентки Катерини Алтанченко, виконана під керівництвом доцента О. К. Тарасенка. Інший вихованець – Антон Сухоробрий – на Всеукраїнському конкурсі «Срібний мольберт» (Ужгород) був відзначений за майстерне виконання портрета.

Про духовне і професійне наставництво художника, його тонке відчуття людей, безкомпромісні життєві принципи говорять усі люди, з якими доводилось працювати й спілкуватися О. Тарасенку. Ло-

Храм Симеона Богоприїмця в селі Михайлики Шишацького району Полтавської області. Фото

гічним утіленням непересічних людських якостей та академізму творчості слід уважати справу останніх років – створення ікон для іконостасу храму Симеона Богоприїмця в селі Михайлики Шишацького району, збудованого за проектом відомого полтавського архітектора В. Трегубова й О. Белявської на землі славетних родин М. Гоголя, В. Короленка, В. Вернадського.

Два роки художник писав вісім великих ікон для храму, шукаючи відповіді на складні духовні питання. Митцю необхідно було відчутти велику місію Симеона, що прийняв на свої руки Месію-немовля, уявити Марію, яка, можливо, вперше побачила силу впливу своєї народженої дитини на людей. У день Різдва Богородиці 2017 року храм було освячено. Лики Пресвятої Богородиці, Христа, Симеона, Апостолів, написані рукою пол-

тавського художника Олександра Тарасенка, будуть приковувати тисячі очей, які не будуть дивитися на них як на твори мистецтва. Для вірян вони будуть образами великих заступників, їхніх наочних утілень. Мабуть, це найвище визнання мистецтва, коли твої витвори діють на людину не умовністю, а реальністю, як колись у дитинстві на маленького Сашка діяли вишивки, петриківський розпис, яскравим потоком вливаючись прямо в душу.

Література

1. Тарасенко О. К. Портрет художника-педагога / Олександр Кирилович Тарасенко // Український пейзаж з приватної збірки О. Петренка: альбом-каталог / [упоряд.: О. М. Петренко, О. А. Білоусько]. – Полтава : АСМІ, 2013. – 152 с.